

izbor iz mlade slovenačke poezije

aksinja
kermauner

NA VELIKOM LEPOM LISTU CRTAM KONJA BELOG ŽDREPCA

mirisna praznina
i crvene jagode,
dan se svetim
danas letim

opet opet
spavaš u travi
u naručju pozognog leta
u naručju zrelih bitki
opet opet
mirišes
a ja u tvoje crne vlasti
uplićem more ljubavi

osećam te
u noždravama svojih ruku
noć je kao stvorena za pisanje
kiša pada u moje pore

na mojim njivama tamo daleko
iza oblaka
spavaju sasvim tiho bele stablike
zrele stablike
i sanjavu sasvim tiho
o meni
tigrove šape
bez volje i snage
padaju padaju
tiho
u beskraj

10. decembar 1972.

BUTTERFLIES ARE FREE

U život je planulo strašno sunce svom svojom magnetnom silom. Doživljavam sreću na šiljatim vršcima njegove zlatne krune.

Sloboda je dojala na providnim krilima zlatnih ribica i dokapljala kroz slepljenu rešetku njihovih svilenih nožica.

Prste oslobadam u dubinu reke, tamo gde se ocrtava sjaj zraka kao ogrlica na ramenu čudesne kraljice.

Kad nežno i tiho umiremo na blještavim krajevima tuđeg sveta, prileću blagi leptiri i utapaju se u oči.

Potom odlepršaju u toplo veče, zatrto dugom purpurnog ogrtića, slobodni kao nas dvoje, koji se uz zvuke gitare kupamo u njihovom dahu svetlosti.

srećo
zajc

MLINAREV ZET

Ništa nije tako tuđe kao draga
koja se kupa, predana rečnoj dubini,
gola i neistinska leži u ježevoj kosi,
tanana kao dah, hitra kao noć

Ništa nije tako nesigurno
kao vreme kada odlaže krila,
kada se skida podsuknja tamne noći
da razotkrije neponovljivu smrt

02

Zaboravljeni bogovi su progovorili
s vrbama
uzeo sam ih kao svoje vlasništvo
smeo sam
da medju jezike bistre tečnosti
sakrijem snove
sramežljivo sam želeo
da ostaviš na bregu ženu
u nju bih predao miris žeravice
s uvitim ljuškama toplog krompira

boris
a. novak

*

Plamen svlači sveću a svetlo oblači sobu,
ogledala ogledaju jedno drugo
a drhtave oči vatre beže iz
nepomičnosti stakla u stakleni beskraj.

Iz otvorene krletke vremena oglašuje se senica,
glas ječi medu senkama senki
i zamire na granici sluha i nečujnog;
u ugлу gitaru prebira sopstvena tišina.

U ogledalskim hodnicima talasa se žena,
nežna kao sneg, živa kao melodija;
kada joj se ten hoće dopuniti u dodiru,
poljubi samo svoju sliku, hladnu i daleku.

I ništa se ne dogada između trepavica i
trenutka; i ništa se ne dogada: nijedno ne
prelazi u muk. Tako se mrtva priroda menja
u stihprirodu, žena u želju a želj u žed jezika.

*

Pogled se penje uz snežni zasip: bela bala oblaka,
zborani venčani čaršavi neba i polja.
Mraz je tako ranio potok da je voda otetla u
nepokret; slap visi presečen u zraku, opljačkanog pada.

Pod lednim ogledalom vodene površi
nedonošće jutra i trave, s kosom od slane
i licem od suvih šljiva; sva je lutka a samo
na trepavicama leprša joj jato zraka.

Sanke joj klize po unutrašnjoj strmini sna
i pretiču vetar; svim svojim rukama
maša se za suncokrete a na dlanovitima venu joj senice.

Kada se vrati u sebe, u hladan plamen mesečevih mera,
u širok buket pakuljica, samo je još dugin most bez reke
koja se peni od svetla očiju do očiju svetla.

ifigenija zagoričnik

SOBICA CRVA

Jedan crv
s nekakvim imenom
u jabuci je uredio sobicu
u njoj mu je toplo
i lepo slatko

kad ja dođem
zagrizem jabuku
i okusim nešto gorko
nešto što treba
ispunjuti

LOVIMO SLEPE MIŠEVE

idemo umiču reči
gori nam pod nogama
voda ih ne doseže

miha avanzo

TAKO JE TO

Već dugo
nisam napisao
nijednu pesmu,
moja paučina
kao da se raspinje
u pogrešnom ugлу.
Reći se
u mene ulovljuju,
ne u raspršene niti istorije.
Još ne znam,
da li da menjam mrežu
ili sebe.

TAKVOM MI SE ČINIS

Kao mišić iz brašna,
radoznala.
Jezičava.
Ti sve najbolje znaš.
Od tebe
niko ne dolazi do reči.
Snažna si i odlučna
kao Rupa Čarapupa,
znaš da zameniš
osigurače
i čitav stan
sama si prefarbala.

ZA UVEĆE

Najpre je poljubiš,
sasvim lako,
pogladiš po malim grudima
s isturenim bradavicama,
zatim
ugasiš svetlo
i još dugo dugo
misliš na nju.

MIJA

Ako je pogledaš u oči,
vidiš
kako je mal
ovaj naš svet:
santimetar u prečniku.

LEK

Moja mala devojka
dojuri od lekara i jada se:
jako sam bolesna,
u očima mi šumi, imam visoku
temperaturu, glava je puna
kolutova, ruke mi se
tresu, noge zapliču,
jedva stojim uspravno,
uskoro ću umreti.
Ja otrčim u knjižaru
i ozdravim je rečima
oj, jadnice, jadnice
i
s takvom pesmom.

RIEKA PONORNICA

(izbor iz mlade slovenačke lirike)

Pošto želimo da u ovom izboru govore same pesme, dakle, organizmi sa sopstvenim životom i sopstvenom unutrašnjošću, najčešće silovit, ponekad i pritajan govor reči, slika, osećanja i odnosa, progovorimo samo nekoliko najnužnijih reči, nekoliko sitnih misli u vezi s autorima. Nipošto nismo želeli da stvorimo »jedinstven«, »jednosmisljen« izbor, jer bi se tada pesme objedinile po sličnostima stilske ili sadržinske prirode, ili bi se, pak, svrstale pod isti estetski program, u isti pokret. Želeli smo, pre svega, da izaberemo ona imena koja u slovenačkoj poetskoj sredini inače ne uznenimavaju svojom spoljašnjom, množinskom, ponekad socijalno neodrževanom ekspanzivnom pojmom, a čija poezija ipak donosi niz sintaktičkih i semantičkih inovacija — od čiste, prozračne lirike Mihe Avanza, njegove smislene raspodele na svet kao celinu, realitet i svet poezije koja je realitet te celine, preko Ifigenije Zagoričnik i Boris A. Novaka, koji, svak u svom jeziku — Zagoričnikova u slikama na granici konkretnog i metaforičnog govor, Novak u jeziku nove, na rekonstruisanoj osećajnosti utemeljene senzibilnosti — otvaraju poezije s one strane šalamunovskog sveta stvari i stvarnosti. Osećajnost, možda najviše prisutnu, a ipak ne »žensku« i »sentimentalnu«, usmerenu u razigranost, čistu, jasniju, nalazimo u poeziji Aksinje Kermmauner. Srečo Zajc je u našem izboru najrazumniji, tvrd, promišljen, mada i u njega, kao u Novaka, ne možemo rekonstruisati osnovnu misaonu mrežu po kojoj se pesma zasniva kao svet izvan sveta realiteta. Za sve pesnike iz našeg izbora značajno je da pokušavaju sa svetom, kao osnovnom pojavnom mrežom, da uspostave čvrst dodir, o njemu poručuju prisnom i odmerenom rečju koja ih ne odvraća od istinitosti, već ih ponovo vodi u istinitost — kroz svet njihovih vlastitih poetika u koje je uhvaćena raznolika minijatura, svakidašnja, istinska i letimična opaska. I upravo poezija koju donosi ovaj izbor, objavljuje, na svoj način, da je doba šalamunovskog raskošnog i, ujedno, vrlo suvoparnog, aseptičnog, deskriptivnog govoru već na zalasku. Prekrivaju ga novi, drači, dubli glasovi, mada ne umeju baš uvek da se pokažu u sasvim izrađenom, prečišćenom govoru.

Svi autori, osim Sreće Zajca, doživeli su objavljuvanje knjiga svoje poezije: Aksinja Kermmauner (*Ples pravilic* — Igra bajki, 1977), Ifigenija Zagoričnik (*Postepeno olakšanje*, 1973. i *Te pesni* — Te pesme, 1976), Miha Avanzo (*Pra-vica skazica*, 1973. i *Deklice* — Devojke, 1975) i Boris A. Novak (*Stihozlijte*, 1977).

Izbor i beleška:
DENIS PONIŽ

Preveo sa slovenačkog Vojislav Despotov

milorad radovanović

sociolingvi-stički doprinos definisanju lingvističke kompetencije

Prirodni ljudski jezik obično se definiše kao sistem jedinica i pravila s društvenom funkcijom sporazumevanja, tj. kao komunikacioni znakovni sistem. Međutim, da bi se shvatilo kako jezički sistem funkcioniše, odnosno kako se ostvaruje, kako živi ili dejstvuje u komunikacionim procesima, i kako ga njegovi govorni predstavnici, odnosno govorne zajednice upotrebljavaju u govornom događaju, s obzirom na govorne uloge, govorne situacije i slično, nužno je ustavoviti i neka dodatna načelna teorijska razgraničenja, koja će nas upućivati da o jeziku govorimo iz najmanje tri različita ugla posmatranja.

U tom pogledu najšira je kategorija prirodnog ljudskog jezika kao polazne, opšte, univerzalne a urođene ljudske sposobnosti. To je, dakle, jezik shvaćen kao moć, kao potencijal koji, u strogom smislu, odlikuje (među poznatima) samo ljudska bića i njihovu vrstu, i omogućuje im da se, stekavši prethodno, životom u kolektivu, tj. socijalnim uslovima, motivisanu potrebu za sporazumevanjem, služe njime na kreativan način u govornim interakcijama, odnosno u komunikacionim i stvaralačkim procesima svih vrsta.

U stvari, zahvaljujući ponajviše upravo jezičkoj sposobnosti, tj. privilegiji da može posedovati i razviti tako savršeno sredstvo za sporazumevanje kakav je prirodni ljudski jezik, čovekova vrsta i čini relativno brz napredak u sticanju intelektualnih i kreativnih sposobnosti i u menjanju društvenih organizacija i odnosa u kojima živi i stvara. Ujedno, posedovanje razrađenog, kreativnog jezičkog sredstva za sporazumevanje predstavlja i jednu od suštinskih prednosti ljudske u odnosu na ostale poznate žive vrste, pa i važan konstitutivni element njene definicije. Sudeći po svemu, ni kreativna čovekova priroda ne bi mogla biti ispoljavana bez posedovanja kreativnoga sredstva za sporazumevanje — bez jezika.

U čemu je kreativnost prirodnog ljudskog jezika? Najjednostavniji, a istini, čini se, najблиži odgovor na ovo pitanje sveo bi se, u osnovi, na sledeće uopštene napomene: jedino prirodni ljudski jezik, za razliku od ostalih poznatih znakovnih sistema za sporazumevanje, zahvaljujući univerzalnim principima organizovanja i funkcionisanja, omogućuje svojim posednicima da na osnovu re-